

„Ataman in kozaki so me izvrstno sprejeli,“ je pisal ženi, „dvakrat mi priredili obed, pridno pili za moje zdravje, mi kakor za stavo nudili vse potrebne podatke in mi do sitega postregli s svežimi, pravkar v moji navzočnosti pripravljenimi ikrami.“ Odtod je Puškin skozi dež in prvi sneg dospel v od-ljudno Boldino. Tako se je pričela plodna jesen leta 1833. višek njegovega pesniškega delovanja.

Vodnik „Puškin — leto 1833.“ ima priložnostni značaj in vsebuje poleg kratkih člankov o delih iz tega leta še Puškinov vsakdanji koledar (delo L. Modzalevskega). Zbornik „Puškin v življenju“ nudi seveda veliko več. Kritiki so napadali Veresajeva zaradi njegovega „Življenjepisa mozaika“. Seveda nudijo daljša, zaokrožena poglavja iz spominov sodobnikov zopet več. (Tako je na primer sestavljen „Belinski v spominih sodobnikov“, uredil Pikanov, „Academia“, Leningrad 1929). Toda knjiga Veresajeva bi se lahko razrasla v knjižnico, če ne bi urednik obvladal nepreglednega gradiva. Javnost mu je poklonila popolno priznanje, kajti „Puškin v življenju“ je dosegel tudi pod sedanjimi neugodnimi prilikami pet zaporednih izdaj v teku šestih let.

N. P.

POLEMIKA

OB PETEM ZVEZKU SLOVENSKEGA BIOGRAFSKEGA LEKSIKONA

V hudih časih se mora človek veseliti, če dobi od sočloveka priliko, da mu sme biti hvaležen. Hvaležen z željo, da bi dobil še več takih priložnosti, čeprav — za-dimljenih.

Dr. Glonar s svojo „Kritiko ob petem zvezku Slovenskega biografskega leksikona“ v *Sodobnosti*, str. 513—516, mi je naklonil tako priliko, ker me je prisilil k razgovoru o rečeh, o katerih je res že potrebno govoriti. Da mojega imena naravnost ne navaja, je le navidezen ozir, ki ga ne cenim prav nič više od metode kakšnega previdnega prijatelja, ki želi imeti čim več niti v rokah, a ostati skrit. Člankov, v katere se zaletava, je 13 : 8 mojih (Maksimilijan II., Malavašič, Marmont, Mayr Jurij, Melzer A., Melzer R., Morhart in Mravlja), 5 izpod drugih peres (Mandele, Mayr J. J., Mölk, Mikec E. in Mislej). Prav nič ne dvomim, da bi dr. Glonar le zaradi tistih petih člankov, ki jih nisem napisal jaz, ne bil prijel za pero. Le zaradi mojih člankov opozarja založnico: „... med njimi (članki v 5. zvezku) je mnogo takih, ki v SBL sploh ne spadajo, ali pa ... jim je odmerjenega prostora daleč čez zaslužno mero“ (513). Le ob misli na moje sotrudištvo zdihuje: „Ali je pa res potrebno, da SBL take reči sprejme, natisne, *honoriira* in pošlje med svet“ (516; podčrtal jaz, ki umem čitati tudi med vrstami). Le glede na moje prispevke poskakuje od veselja, ko se je domislil za oznako stila besede: *fumus* — dim (516). Zaradi mene je motto iz Schopenhauerja v opravičilo nevljudnosti in ves Glonarjev uspešni napor, da potencira svojo precizkušeno grobost!

Ne pripadam k ljudem, ki se imajo za nedotakljive ali nezmotljive; pripravljen sem upoštevati vsako opozorilo in ni mi težko priznati zmote. Zahtevam pa od ocenjevalca marsikaj: da ne pripada k takemu tipu kritikov, ki jim prirojena in privzgojena negativnost brani, da bi videli tudi solnčne strani dela; da obvlada gradivo vsaj tako kakor avtor, katerega kritizira; da sam nima grehov, zaradi katerih se usaja nad drugimi; da mu narekujejo kritiko le stvarni, ne pa tudi posebni nameni.

Eksistirajo negativni kritiki, ki uživajo samo takrat, kadar morejo ob malenkostih ustvarjati asociacijo za krivično obsodbo celotnega dobrega dela. Ob misli na eventualne ugovore si pripravljajo odgovor: saj nisem rekel, da je vse slabo ...

I

Če bi ne bili očitki drja. Glonarja krivični, bi se morala z urednikom drjem. Lukmanom, ki me pooblašča za izjavo, da nosi sam vso odgovornost tako za sprejem kakor za obseg inkriminiranih člankov, sedaj pred založnico opravičiti, ali izvajati posledice, ali si določiti druge smernice.

Toda stvar je precej drugačna, kakor jo slika dr. Joža Glonar.

Tujerodcev, ki „so delovali ... za Slovence“ (513), a ne med Slovenci, je v SBL-u doslej razmeroma malo: Baudouin de Courtenay, Frischauf, *Hevenes* (ž njim nas je presenetil Glonar), Jensen, Jopson, *Kimmel* (vsilil Glonar), *Koessler* (naprtil Glonar), *Krimer* (iztaknil Glonar) in Würtemberški vojvoda Krištof, ki jim Glonar to čast privošči; moja Maksimilijan II. in Morhart, ki jima Glonar pravico do mesta v SBL-u odreka. Priznati moram, da so moji razlogi za upoštevanje teh dveh tujerodcev urednika Lukmana takoj prepričali: če je smel priti v SBL tujec, čigar spis so brez njegove vednosti v Ljubljani ponatisnili, ali tujec, čigar rokopis je slučajno zašel v Ljubljano, sme biti v njem pač tudi *Morhart*, tiskar prve slovenske in večine protestantskih slovenskih knjig; a poleg Krištofa vojvode Würtemberškega naj dobi mesto še *Maksimilijan II.*, „prvi in zadnji Habsburžan, ki je naklonil tudi slovenski književni kulturi nekaj one podpore, kakršne sme od svojega vladarskega doma po pravici pričakovati vsak narod“ (SBL II, 29 b). Obema nama je bilo evidentno, da nam more biti le dobrodošla taka razbremenitev člankov o Trubarju, Ungnadu itd., a edina sva si bila v misli, da se je treba v takih člankih ogibati vsega, kar ni potrebno za osredotočeno osvetljavo tujerodcev v slovenskem problemu.

Glonarjevi „argumenti“ proti sprejemu Morharta in Maksimilijana pričajo, da je moral kritiku, ko jih je iskal, kaliti vid gost fumus. Ob *Morhartu* se sprašuje, ali posveti SBL članek tudi Selfischu. Zakaj pa ne? Seveda bi pri njem za osredotočeno osvetljavo zadostovalo izdatno manj prostora. Pač laže, kakor sprejem tujerodcev, ki so jih Slovenci prevajali, ali tujerodcev, ki so slučajno in po odložitvi čopiča prišli umirat na Slovensko, bi se dalo zagovarjati načelo, da pritiče mesto v SBL-u vsem tujerodcem, ki so tiskali slovenske knjige takole do Jožefa II.! Digresija ob *Maksimilijanu II.*, da bi zaradi tega članka moral dobiti članek tudi Franc Jožef I., bi bila iz ust človeka, ki mojega članka še prečital ni, le znak neznanstvenega apriorizma, izpod Glonarjevega peresa pa je nekaj mnogo hujšega. Moj odgovor na to patentirano duhovitost je čital tudi dr. Glonar v odstavku o „prvem in zadnjem Habsburžanu“, ki sem ga že citiral, a ga je iz jasnih razlogov prezrl ter se obesil za nadaljevanje, v katerem je videl priliko za devet novih honoriranih vrst grobsti.

„Pomembnejšim tujerodcem“, ki so vsaj nekaj časa „delovali na Slovenskem, med Slovenci“ (513), smo bili v SBL-u že od začetka bolj naklonjeni kakor prvi skupini. To pričajo imena Alasia, Almanach, Biatzovsky Callistus, Chráska, Copeland, Dillher, Elwanger, Insinger, Maister Fr. in zelo mnogo drugih. Da spada tudi *Marmont* med take „pomembne tujerodce“, nisva z urednikom Lukmanom niti za trenotek dvomila, a danes si smeva le čestitati, da nisva za svet vprašala drja. Glonarja, ki prvemu guvernerju Napoleonove Ilirije to pravico odreka. Lepe pojme o slovenski politični poštenosti in iskrenosti bi dobil Francoz, ki bi ugotovil, da je v SBL-u pač vrsta tujerodnih običajnih, torej ne „pomembnejših“ jezuitskih gimnazijskih učiteljev, ne pa *Marmont*,

edina osebnost, ob kateri se dá osvetliti celokupna problematika Ilirije! Zaman se poziva dr. Glonar na mojo ugotovitev, da Marmont v svojih spominih ne govori o slovenskih preporodnih problemih: ne gre za to, kaj je Marmont pozneje imel v evidenci, tudi ne za to, koliko je delal za prepород zavestno, ampak za to, kake možnosti za akcijo prepородiteljev so v njegovi jezikovni politiki faktično tičale in kaj so prepородitelji v njej videli! Morebiti še doživimo Vidičevo izdajo „Zaupne korespondence iz Ilirije“, kjer bomo čitali v Sauraujevem poročilu z dne 19. junija 1814 tudi o Marmontovem prizadevanju, kranjskim mladeničem „alle Gelegenheit zur Erlernung und Uebersetzung in der deutschen Sprache zu beseitigen“. Glonarjevo vprašanje, ali prinese SBL zaradi Marmontove biografije tudi Napoleonovo, se mi zdi prav tako deplasirano kakor digresija o Francu Jožefu.

Sodim, da se resni in razsodni ljudje zaradi sprejema člankov o Morhartu, Maksimilijanu II. in Marmontu ne vznemirjajo.

Nič prepričevalnejši niso Glonarjevi „dokazi“ zoper obseg nekaterih biografij izpod mojega peresa.

Iskanje vzrokov za „hipertrofijo“ mojih člankov je povzročilo drju. Glonarju toliko truda, da dela prvi dan niti zmogel ni (513), ampak se ga je moral še enkrat lotiti (515). Pa uspeh ni v nobenem skladu z znojem: „Podzavesten strah, da bo članek nekako prekratek...“ (515). Zakaj ne trdi kritik kar naravnost, da se je dr. Kidrič, ki so o njegovem stilu včasih menili, da ga označujeta skopost in natrpanost, sedaj prelevil ter začel pisati preširoko — zaradi honorarja?! „Pomanjkanje pravega merila“ (515), „pomanjkanje zavesti, da je prispevek za biografski leksikon svojevrsten literaren tip...“ (515). Nisem bil osamljen z načelom, ki sem ga zagovarjal od začetka našega dela za SBL: da se ravnaj tip prispevkov za SBL po naših potrebah in problemih; da mora SBL poleg NE opravičiti svoj obstoj tudi s stremljenjem po večji poglobitvi in s stremljenjem, določiti odnos posameznika do vseh problemov dobe in stroke. Mehaničnega načela za odmero obsega člankov nisem nikoli priznaval in ga tudi danes ne priznavam. Genija, ki je delal samo za svojo stroko, utegneš v krajšem članku izčrpno označiti kakor pa skromnejši talent, ki se je vbadal v vrsti poprišč in akcij. In kako naj urednik doseže tako „pravično“ simetrijo? Ali naj članek o geniju samo zato razblini, da bo daljši? Ali naj v članku o talentu samo zato kaj bistvenega črta, da bo krajši od članka o geniju? „Zaverovanost v nekako absolutno vrednost ‚podatka‘“ (516). Kakor da se ne bi znanstvenik prav na tiste pisce člankov v biografskih leksikonih čezto jezil, ki ga iz površnosti, komodnosti ali neznanja pri iskanju podatkov pusté na cedilu! „Nediscipliniranost“ (513). Prijatelja dr. Šlebinger in dr. Lukman me pooblaščata za objavo: vsak moj članek za SBL je na mojo privatno prošnjo prečital najprej dr. Šlebinger, čigar opozoritve so mi dale pobudo za marsikatero dopolnilo, črtanje in popravilo; uredniku sem izročal vse članke z naglašanjem, da sme črtati vse, kar bi se mu zdelo nepotrebno; v tiskarno so šli članki šele potem, ko je urednik izjavil, da ne more nič ali nič več črtati, ako noče razbiti celote in zveze.

Ob tej hipertrofiji Glonarjevih izcizeliranih „vzrokov“ se moram tem škodoželjneje smehljati, ker navdušeni bajkotvorec ni odkril niti ene izmed pravih „korenin“, ki utegnejo pri problemsko usmerjenem piscu članka povzročiti obširnost: upoštevanje posebnih potreb stroke in posebnih nalog leksikona; evidenca razvojne linije, v katero je treba človeka in njegovo delo uvrstiti; novost gradiva, ki mnogim ni dostopno; potreba tihih obračunov s krivimi mnenji in podatki v dosedanji literaturi; novost problema; ozir na tuji narod, katerega pripadnik je pomemben tudi za Slovence; za-

vest, da pišeš o človeku, o katerem se v doglednem času ne bo več izčrpnje pisalo, čeprav srččuješ njegovo ime na raznih straneh naše kulturne zgodovine.

Posebni primeri obširnosti, ki jo očita dr. Glonar mojim člankom, bi ne prihranili, če bi tudi bili upravičeni, SBL-u niti 10 % prostora, ki ga je uporabil dr. Glonar za njih obravnavo v Sodobnosti.

V mojem članku o *Malavašiču* mu je nekaj „preveč“, v Kolaričevem o Miklošiču nekaj „premalo“ (513). Ker pa ne pove, kaj manjka tu in kaj bi se moralo črtati tam, je ataka samo dokaz njegove neresnosti, saj o bistvu očitka niti razmišljal ni. — V mojem članku o *J. Mayrju*, 1819—1827 prosvetnem in cenzurnem referentu v Ljubljani, so Glonarju „nepotrebne“ (beri: po nepotrebnem plačane) te-le 4 vrstice: „V glavnem mestu Kranjske, s katero je bila polit. združena vsa Koroška, a beljaško okrožje tudi administrativno, je imel novi gubern. svetnik 9 let referat . . .“ Kjer naš kritik nima dokazov, skuša ustvariti zase ugodno razpoloženje seveda s smešenjem: „da je postal ‚gubernialni svetnik‘ in da je kot tak bil ‚nov‘, smo brali že v prejšnjem stavku, obsega nekdanjega ljubljanskega gubernija in imena glavnega mesta nekdanje kranjske dežele pa živ krst ne bo iskal v SBL sub ‚Mayr Jurij‘“ (514). Kdor ni naivnež, ki verjame Glonarju brez kontrole, se bo ob konfrontiranju kritike z mojim člankom hitro prepričal, kak prazen fumus utegnejo biti Glonarjeve domisljice: potrebno je bilo za zgodovino slovenskih šolskih knjig kakor tudi za zgodovino slovenske knjige v predmarčni cenzuri, da opozori SBL pri enem izmed ljubljanskih prosvetnih in cenzurnih referentov na dejstvo, da so referirali v dobi restavracije tudi za del Koroške, a ker tega ni storil Lesar pri Balantu, moral sem storiti jaz pri Balantovem nasledniku. Najkrajše se je dalo to storiti tako, da v dotičnem odstavku nisem govoril o „Ljubljani“, ampak o „glavnem mestu Kranjske“ (prečitajte si, prosim, stavek!); in ker ni vsak „gubern. svetnik“ imel 9 let tega referata, sem moral govoriti o „novem“. — Pri *A. Melzerju* postavlja dr. Glonar omenitev smrti brata Franca povsem v napačno luč (514): omenitev fakta je bila potrebna, ker je Anton sedaj prevzel še stolico, ki jo je prej imel brat. — Pri *Mravljji* Glonar seveda ni opazil (516), da gre za nov podatek na osnovi arhivalij, ki so malo-komu izmed Slovencev dostopne, ker so v Tübingenu.

Besnost, s katero se zaganja dr. Glonar v moje stavke z „najbrž“, „menda“, „morda“, „pač“, „po vsej priliki“ itd. (515/516), je mogla premamiti pač zopet samo naivneže, ki se niso šli prepričati v SBL o pravem pomenu teh stavkov. Vsi drugi vemo, da mora biograf, ki hoče biti izčrpen in sintetičen, nedvomno priti do problemov, ki jih ne more ostaviti ob strani, čeprav jih more reševati samo s hipotezami. In če je biograf poštenjak, bo domneve označil z „najbrž“ itd., če je nesolidnež, jih bo obravnaval kot dokazane fakte. V vseh enciklopedijah, ki so jih pisali strokovnjaki, najdete stavke z „najbrž“ in podobnimi omejitvami gotovosti.

Semtertje bi v zmislu Glonarjevih očitkov res mogel kaj krajšati in tudi nekaterim ponavljanjem bi se mogel izogniti. Tako mi je žal, da nisem v članku o *J. Mayrju* namesto „novi gubern. svetnik“ rekel samo „M.“ ter skrajšal odstavek za 18 spacijev, torej skoraj za polovico vrstice. Še hujša je reč pri nekaterih drugih imenih. V članku o *A. Melzerju* bi mogel izostati datum bratove smrti (14. marca 1814), torej me obremenjuje 14 spacijev. Po pravici graja dr. Glonar, da v mojem članku o *R. Melzerju* „dobimo tudi že sedaj biografske podatke o *A. Jeunikerju*“ (514). Sicer bi moral dr. Glonar tudi povedati, da gre za dopolnilo članka, ki je v SBL-u že objavljen; tudi ni res, da bosta te dve vrsti v dodatku „kajpada tudi priobčeni“ (514), ker se bom temu izognil z vrstico „Jeunikar A.: glej Melzer R.“. Toda dejstvo je, da sem kriv nove nepotrebne vrste! In pri *Mravljji* bi tisti odstavek o plači končno le smel izostati,

kar znaša nove tri vrstice. Gre torej skoraj res za pet vrstic, to se pravi, da sem ob 25 člankih za 5. zvezek, za katere sem zbiral gradivo po vseh ljubljanskih arhivih in župniščih, po Dunaju, po Pragi in drugod, prejel 7 Din in 50 par — preveč.

Vendar mislim, da bi s tako enostransko — negativno metodo ne smel označevati mojega dela pri SBL-u niti človek, ki bi se po pravici zavedal, da ni naprtil založnici SBL-a nobenega izdatka, o čigar potrebi bi se dalo dvomiti.

II

Dr. Glonar je spravil doslej v SBL največ imen, ki ne spadajo vanj ali bi vsaj brez vsakršne škode mogla izostati. In prav on je zagrešil še mnogokaj, kar ne priča, da bi imel ob lastnem delu poseben ozir na založnico ali da bi smel zase reklamirati vrhovno kontrolo nad delom za SBL.

Tujerodci, ki niso delovali med Slovenci, a tudi prav nič niso za Slovence storili, so po njegovi krivdi v SBL-u kar štirje. Ali veste, na kaki osnovi je v njem Madžar *Hevenesi*? Ker so dva njegova spisa v Ljubljani ponatisnili, enega Slovenci prevajali! In kipar *Kimmel*, ki se je rodil v Bruslju, a je deloval samo na Dunaju? Nobenega njegovega dela ni med Slovenci, nobenega ni dovrševal med Slovenci, pač pa je s 75 leti prišel k zetu v Ljubljano in tu — umrl! In jezuita *Koessler* in *Krimer*? Ker brani Drž. knjižnica v Ljubljani slučajno njune rokopise! Ali ne bi bilo moralo uredništvo po tem receptu sprejeti dovršen del svetovnih literatov ter napraviti pisanje SBL-a res v „brezbrežno in brezobzirno razlivanje preko potrpežljivih strani“?! (NB! In isti Glonar, ki je iznašel Kimmelov „pomen“ za slovensko umetnost, očita drju. Steletu, ker je napisal članka o J. J. Mayrju in Mölku!)

Izmed tujerodnih jezuitskih pisateljev, ki so sicer nekaj časa delovali med Slovenci, je po Glonarjevi želji v SBL-u vsaj 11 takih, katerih sprejem bi utegnil biti sporen, ker pripada njihovo neznatno literarno delo prejšnji ali poznejši dobi ter nima za razvoj na Slovenskem nobenega pomena: Elwanger, Filnbaum, Focky, Galler, Goettner, Hangl, Joris, Leuttner, Liechtel, Lindenlauf, Magerl.

Za Glonarjev kriterij, kateri jezuiti domačega rodu spadajo v SBL, je silno značilna ta-le biografija v 5. zvezku: „*Martinko Mihael*, S. J., v Lj. r. ok. 1621, u. 25. maja 1672. Večino svojega življenja je preživel v Lj., kjer je poučeval v nižjih šolah in bil slovenski pridigar...“ Koliko stotin slovenskih profesorjev, učiteljev, duhovnikov, uradnikov itd. bi po tem primeru moralo v SBL-u dobiti mesto, ki ga pa vendar nikoli dobilo ne bo! In vendar se ima Glonarjevemu zmislu za „brezbrežnost“ še vsaj 13 takih domačih jezuitov, ki niso v ničemer „pomembnejši“, zahvaliti za prostorček v SBL-u: Hallerstein, Harrer, Irmel, Juchardt, Kappus Franc Sal. in Marko Joahim, Kobavius Fr., Krabath, Krassnig, Kuglmann, Ledinschek, Maas, Morack. Izmed laikov ima slično dvomljivo pravico do sprejema v SBL *Ganser* Ivan Gregor, čigar sprejem utemeljuje dr. Glonar le z okoliščino, da je bil brat Ivana K. Gossiaka!

Za „ugibanja“ in „hipoteze“ ima dr. Glonar v SBL-u res mnogo manj prilike od mene, ker se je pri razdelitvi dela leta 1922. odločil za „tujejezične pisatelje na Slovenskem, predvsem latinske“ (SBL I, uvod) in ker je v tem njegovem izboru, kakor smo videli, vse preveč ljudi, o katerih pomenu res ne kaže ugibati. Toda poglejte si, prosim, v njegovem Japlju, enem izmed takih njegovih člankov, ki obdelujejo res „pomembnejšo“ osebnost, n. pr. ta-le dva stavka: „Zveze z aristokratskim svetom in obsežno znanje jezikov je bilo *mogoče* povod, da ga je lj. škof Herberstein pozval v Lj.“; „... tudi uvod I. knj. Nove zaveze govori o ‚grammatica Slavo-Carniolică ab uno nostrum proxime edenda‘, *ne da bi se dalo dognati, kdo je s tem*

mišljen, ali Japelj ali Kumerdej; verjetnejši je prvi. Da sta te dve hipotezi, kakor več drugih Glonarjevih, napačni, bom dokazal v „Dodatku“ k SBL-u, v današnji zvezi naj opozorim na nekaj drugega: dr. Glonar si menda domišlja, da ima do takih sredstev v SBL-u pravico samo on...

Da je „podatkov“ v Glonarjevih člankih manj kakor v mojih, ima poleg že omenjenih vzrokov še druge vzroke: razvojno linijo stroke pozna dr. Glonar slabo; doganljiv tu ni; često mu gre za to, da žrtvuje članku čim manj časa. Posledice so za ugled SBL-a semtertje neugodne: ne manjka le pri Hermannu von Hermannsthalu podatek, da je bil 1840—1843 urednik Carniolije, ampak tudi še marsikaj drugega slično važnega iščeš v njegovih člankih zaman; napačni nista le omenjeni hipotezi v članku o Japlju, ampak popraviti bo treba tudi še marsikatero Glonarjevo apodiktično trditev. Nekoliko je osvetlil ti dve strani Glonarjevega dela že dr. Rupel v opombah k člankom o Khislih, Klombnerju in Japlju (LZ 1929, 117/118), povsem osvetljeni bosta v „Dodatku“ k SBL-u, če bom še — živ in delaven.

Pri oblikovanju očitkov zaradi „digresij“ in „ponavljanj“ bi moral biti dr. Glonar še prav posebno previden in dostojen. Ali ni bil prav on tisti površnež, ki je naprtil prejšnjemu uredništvu upravičen očitek, da ob 3. zvezku ni vedelo, kaj je natisnilo že v prvem (LZ 1929, 117)?! Dasi je pod „Kobencel“ kazalka za „Cobenzl“, je dr. Glonar vendar prezrl, da je napisal o „Cobenzlih“ Janezu in Janezu Filipu članek že Mesesnel, pa je napisal o „Kobencelu Janezu Filipu“ še en članek on, a Malu prepustil drugi članek o „Kobencelu Janezu“! In njegov članek o Janezu je povrh še opazljivo slabši od Mesesnelovega! In sploh: kar govori dr. Glonar v SBL-u I, 383 a, v vrstah 5. do 10., o Herbersteinu in prevodu sv. pisma, je res ponavljanje stvari, ki so že v članku o Herbersteinu ali spadajo v „Dodatek“; in kar besediči dr. Glonar v isti koloni, vrstah 12. in 13. odspodaj, o Škrinjarjevi sposobnosti, bom moral res ponoviti v članku o Škrinjarju. Itd., itd.

Priznavam, da je dr. Glonar marsikaj že dognal in napisal tudi že kaj dobrega, dasi je imel s sintetičnimi deli, kakor n. pr. z brošuro o slovenskem jeziku, doslej malo sreče. Tudi ne mislim, da bi omenjeni njegovi postopki bili za SBL pretragična nesreča, izvzemši seveda „Kobencle“, napake in vrzeli. Reči pa hočem: če bi postalo aktualno vprašanje, kdo je obremenil SBL z nepotrebni in neopravičljivimi vrsticami, spada na zatožno klop dr. Glonar, ne pa dr. Kidrič.

III

Vprašanja se vsiljujejo, ki se jim ne mislim izogniti, ker odgovor nanje je obenem neusmiljena obsodba vse te famozne „kritike“.

Človek bi menil, da mora biti slovenski kulturni delavec le vesel, da imamo založnico, ki je dala uredniku SBL-a polnomočje za izčrpno obravnavo slovenskih problemov in nas tudi ob 5. zvezku ni utesnjevala. Kje ima svoje korenine čudna prikazen, da je dr. Glonar, sam sodelavec SBL-a, za svoje očitke ubral metodo in ton, ki bi bila morala, če bi bila založnica nasedla kritikovim namigavanjem, spraviti podjetje sredi živahnega dela za uspešno nadaljevanje v resno krizo? Tudi če bi bila kaka biografija odveč — ali se zaradi tega zmanjša znanstveni pomen dela? In ali se zmanjša, če bi kak stavek mogel biti krajši? Ali so gola ogrodja „lepša slika osvobojenih slovenskih znanstvenih energij“ (516) kakor izčrpane in poglobljene biografije? Ali je bil kdo po krivici prikrajšan? Ali ne napreduje delo hitreje nego prva leta? Ali ni dostojnejše, da ostane druga polovica SBL-a po kritičnosti in stremljenju po poglobitvi na isti višini s prvo? Ali niso objektivni kritiki, ki SBL rabijo, s priznanjem podčrtali

prav izčrpnih in poglobljenih biografij? Kaj je storila kritiku Sodobnosti naša založnica, da ne opazi, kako ustvarja pri kakem naivnežu med naročniki dispozicijo za razglabljanje, ali ni od črke M naprej morebiti vse delo za nič, izvzemši seveda kritikove prispevke?

Cetudi moramo staviti na račun Glonarjeve nekritične samozavesti in drznosti dejstvo, da „grehe“, ki jih pri sebi tolerira, drugim z naporom in izredno preračunjenostjo očita, ostajajo še druga vprašanja. Zakaj ni pazil na odstranitev nepotrebnih izdatkov ob 3. zvezku, kjer je imel odločilno besedo? Zakaj je dovolil na koncu članka o Hrenu več ko celo stran literature, dasi je to ponatis iz BV VIII, oziroma iz Razprav Bogosl. akad., in je obstajal sklep, da se v takih primerih samo kratko opozori, kje dobiš zbrano literaturo? (NB! K članku o Misleju pripominja dr. Glonar, da je „citiranje del, ki še niso izšla, nedopustno“, a med literaturo o Hrenu ga ni vznemirilo delo, ki še po petih letih ni izšlo.) Zakaj toči dr. Glonar krokodilske solze, da 5. zvezek „ni opravil niti cele črke M“ (513), a ne pove, da je zavzela prav toliko prostora kakor črka M tudi črka K?

Poznavalcem razmer odgovor ni težak, čeprav tudi nje preseneča, kaj vse more povzročiti Glonarjeva — jeza in . . .

V uredniškem odboru SBL-a sva z drjem. Glonarjem šest let sodelovala, dokler ni leta 1928. postalo to zame nemogoče: medtem ko na sejah in meni v obraz ni imel mojemu delu ničesar očitati, je začel v raznih takih družbah, kjer mene ni bilo zraven, stresati slične duhovitosti kakor sedaj v Sodobnosti. Ker se mi je to zagabilo, sem javil takratnemu uredniku drju. Izidorju Cankarju, da ne ostanem poleg drja. Glonarja več v uredništvu in pod njegovim sourejevanjem tudi ne med sotrudniki. Tako je bil članek o Hrenih za dolgo časa moj poslednji prispevek v SBL-u, medtem ko je članek o škofu Hrenu že napisal dr. Turk. Ko je spomladi 1931 prevzel uredništvo dr. Lukman ter me prosil, naj se vrnem med sotrudnike (ne v uredniški odbor), sem njegovi želji po daljšem obotavljanju ugodil, ko sem se prepričal, da je on edini urednik in da nihče drugi nima redakcijske pravice do popravkov in črtanj.

Pred petimi leti nisem zahteval, da mora odstopiti dr. Glonar, ampak le utemeljil svoj odstop ter preuredil svoj delovni načrt. Med vzroki, da sem prijatelju Lukmanu ugodil ter prevzel zopet slovenske pisatelje in sobesednike naših preporoditeljev do srede 19. stol., so bili tudi članki, ki jih je po mojem odstopu namestu mene napisal dr. Glonar: toliko dopolnil in korektur zahtevajo, da se mi ni zdelo prav, mu iz mojega področja prepustiti še kaj. Da se ne bi bil vrnil, če bi dr. Glonar takrat še bil med souredniki, je tem umljiveje, ker sem medtem ob „Kobenclih“ spoznal ceno njegovega sourejevanja. Seveda pa nisem zahteval, da dr. Glonar ne bi ostal med sodelavci.

Pri črkah I, J, K in L torej nisem sodeloval, pri črki M so pa zopet moji prispevki.

Za ozadje, v katerem so korenine Glonarjeve kritike, dodajte k tem ugotovitvam še: nekatere prijazne ocene mojih prispevkov za SBL, nadaljevanje moje Zgodovine pri Slov. matici, kjer sem mu vmešavanje preprečil, „Biografski“ namesto „Bijografski“ v naslovih pod Lukmanovim uredništvom itd. In jasno Vam postane tako njegovo vprašanje, kdo je še v uredniškem odboru, kakor tudi njegova skrivna želja, da bi me pregnal iz kroga delavcev za SBL.

*

Glonarjeva poslednja kritika je taka kakor mnogo njegovih prejšnjih kritik.

Dobre strani kakega dela za drja. Glonarja navadno ne eksistirajo, navadno si niti ne stavi vprašanja, ali prinaša kritizirano delo kaj pozitivnega in novega, ali pomeni obogatitev in napredek. Oči se mu zasvetijo šele takrat, kadar je „odkril“ točko, ki se

dá po pravici ali prisiljeno izrabiti za čim ostrejši napad. Z mirno dušo pomakne v ospredje točke, ki bi jih pozitiven kritik omenil mimogrede in z obžalovanjem, da kazijo dobro delo taki nepotrebni madeži; da bi govoril tudi o pozitivnih straneh dela — kaj še . . .

Zakaj skuša ob mojih novih prispevkih ustvarjati asociacijo za napačno sodbo o vsem mojem delu, je sedaj jasno. Toda negativnost njegove „kritike“ gre še dalje: molči tudi o dobrih straneh ostalih sodelavcev! In vendar prinašajo njihovi doneski tudi za 5. zvezek toliko novega, pozitivnega in trajnega, da bi se mogel ob tem razpisati vsak pravi zagovornik interesov založnice.

Da dr. Glonar s svojo kritiko ni imel uspeha niti pri založnici niti pri uredniku, me ni presenetilo, a ne bom tajil, da me veseli. Gotovo bi bilo škoda časa, če bi hotel človek ob vsaki njegovi kritiki izgubljeni dragocene ure, a semtertje je potrebno, pomeriti njegove očitke ob njegovem delu, naivnežem poklicati v spomin njegov pristni obraz in jih opozoriti, da utegnejo biti njegove negativne kritike, zlasti če jih piše iz jeze, nekaj, kar odpihneš kakor — dim.

V Ljubljani, na god sv. Miklavža 1933.

F. Kidrič.

KNJIŽEVNA POROČILA

S me h v d ž u n g l i. Avtobiografija ameriškega priseljenca. Spisal Louis Adamič. Prevedel dr. Stanko Leben. Izdala Tiskovna zadruga v Ljubljani. 1933. 416 str. (Konec.)

V zadnjem poglavju tega dela se vrne pisatelj k samemu sebi, k svojemu bližjemu spoznanju z ameriško literaturo ter piše, kako se sam obrne spet k žurnalizmu in pisateljstvu.

Že v vsej knjigi ima Adamič poleg opisov lastnih doživetij tudi slike ljudi, s katerimi je prišel v stik. Zadnji del pa je posvetil posebno tem svojim znanecem rojakom, kolikor se mu menda zde posebno značilni za ameriško življenje. Prvi je Lenard Podgornik, tipičen slovenski izseljenec, ki si v Ameriki služi kruh kot priden delavec, se oženi in ima kup otrok, ki ga pa po kratkotrajnem uspehu zadene vrsta nesreč in naposled doživi prav posebno spoznanje: da je garanje odveč in neumno, da je *življenje* — doživetje vsega lepega, globokega in umnega — dosti bolj važno od denarja — in tudi živi temu primerno. Seveda ga to odtuji rodbini in nazadnje odide v Mehiko, sam, v novo življenje. Njegovo nasprotje je zmožna, energična žena Neža, ki potem sama preživlja otroke in obogati na razne, ne vedno poštene načine.

Druga je „priseljenka“ Mila Tanasičeva, ki je živela tipično težko življenje naših priseljenk v Ameriki: doživela je vrsto srečnih in nesrečnih zakonov in izgubljala može drugega za drugim, jim rodila kopico otrok, ki so tudi skoraj vsi pomrli in ki slednjič umre zgarana in izžeta, do zadnjega pri delu, v pisateljevem stanovanju.

Tretji je Štefan Radin, s katerim se pisatelj v Californiji ponovno sreča. Radin je sicer doseljenec, toda popolnoma amerikaniziran. Najprej je tudi on preprost delavec, pri tem znan šaljivec in boksač. Potem postane za nekaj časa navdušen socialist, toda po prvem neuspehu se „razočara“ v gibanju in ga zapusti. Med vojno gre k vojakom. Pozitivni uspeh te dobe je zanj uspeh v igranju in spoznanje, da je denar vse na svetu. Radin postane špekulant in tihotapec alkohola. „Analiza“ salonske psihologinje ga napoti v Hollywood, kjer